

NEFTLƏ ÇİRKLƏNMİŞ TORPAQLARDAN AYRILMIŞ NEFTİN FİZİKİ-KİMYƏVİ XASSƏLƏRİNİN ÖYRƏNİLMƏSİ VƏ ONLARIN SƏMƏRƏLİ İSTİFADƏ YOLLARI

**Əliyeva E.Ə., İsayeva N.Y., Əliyeva Ş.B.,
Hüseynova Ə.R., Mərdanova N.A.**

Yanacaq və karbohidrogen xammalına iqtisadiyyat sahələrində tələbatın artması, neft ehtiyatlarının məhdud olması, onların alınması üçün alternativ mənbələrin aşkar edilməsi əsas məsələlərdən biridir.[1-3]. Bu problemin həlli əsasən neftli torpaqlardan neft, karbohidrogen məhsulunun ayrılmasındadır.

Bu istiqamətdə bir sıra tədqiqatlar aparılıb. Müəyyən olunub ki, neftli torpaqlarda ekstrasiya üsulu və ayrılan müxtəlif çeşidli neft

Cədvəl 1
Neftlə çirklənmiş torpaqlardan neft və neft məhsullarının təmizlənməsi prosesinin nəticələri

№	Yerlər	Torpağın çirklilik dərəcəsi	Çirkli torpağın çəkisi, kq	Təmizlənmədə n sonra torpağın çəkisi, kq	Təmizlənmə müddəti, saat	Ayrılan neft məhsullarının miqdarı, kq	Təmizlənmə dərəcəsi, %
1	Balaxanı neftçixarma sahəsi	8-10	10	9.2-9.1	2	0.77-0.87	97.4
2	Suraxanı neftçixarma sahəsi	12	10	8.1	2	1.7	98.3
3	Poliqondan götürülən çirkli torpaq	18	10	8.3	2	1.77	98.6
4	Poliqondan götürülən çirkli torpaq	38	10	6.7	2	3.72	97.9

məhsulları və ya onların komponentlərini almaq üçün istifadə edilə bilər.

Bununla əlaqədar olaraq "NQGP və K" ETİ-də neftlə çirklənmiş Abşeron torpaqlarının neft və neft karbohidrogenlərindən üzvi həlledicilərlə ekstrasiya üsulu ilə təmizlənməsi prosesi üzrə elmi-tədqiqat işləri aparılmış, seçilmiş həlledicilərdən istifadə etməklə müxtəlif yerlərdən götürülən torpaq nümunələrinin neft məhsullarından 97-99% -ə qədər təmizlənməsi mümkün olmuşdur.

Neftli torpaqlardan ayrılan məhsulların fiziki-kimyəvi xassələri təyin edilərək atmosfer-vakuüm distilləsi aparılıb, alınan fraksiyaların xromotoqrafik və fiziki-kimyəvi xassələri öyrənilib və cədvəl 1-də verilib.

Cədvəl 1- dən görüldüyü kimi, müxtəlif miqdarda götürülmüş torpaq (neftlə çirklənmiş Balaxanı, Suraxanı və Poliqondan götürülmüş çirkli torpaq) nümunələrini 2-2.5 saat müddətində 99.6 % -ə kimi təmizləmək mümkündür.

Beləliklə, neftlə çirklənmiş torpaqlardan həm qeyri-polyar neft komponentlərini, həm də az polyarlığa malik olan və neftin heteroatomlu birləşmələrini ekstrasiya üsulu ilə əldə etmək mümkün olmuşdur. Nümunələrin neftli torpaqlardan ekstrasiya üsulu ilə ayrılan və sonra distilləsi aparılaraq onların açıqrəngli və koklaşan məhsullarının səmərəli istifadə yolları öyrənilməkdədir.

Ədəbiyyat

1.Надыров Н.К., Вишимбаев В.К., Буркитбаев С.М., Влияние параметров экстракции на дисперность углеводородных эмульсий из битуминозных пород //Химия и технология топлив и масел. 1987, №9, с.12-13

2.Фазлиев Д.Ф., Садыхов А.Н., Зябликов Т.А., Особенности состава нефтей из битуминозных пород //Химия и технология топлив и масел, 1989. №6,с. 9-11

3. Алиев В.С., Рустамов М.И., Индюков Н.М., Термическое извлечение нефтяных фракций из битуминозной породы //Химия и технология топлив и масел. 1984., №8, с. 6-7